

**«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Ուսումնական երկխոսության տեխնոլոգիան մայրենիի և մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում (I-IV դաս.)

ԱՌԱՐԿԱ Մասնագիտական զարգացում

ՀԵՂԻՆԱԿ Նարինե Հովհաննիսյան

ՄԱՐԶ Արմավիր

**ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝** Վաղարշապատի Խ.Աբովյանի անվան N 4
հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ

Բովանդակություն

Ներածություն-----	3
Գլուխ 1	
Երկխոսության տեխնոլոգիան մայրենիի ուսուցման գործընթացում---	6
Գլուխ 1.1	
Երկխոսության տեսակները և դրանց բնութագրումը-----	10
Գլուխ 1.2	
Երկխոսության կազմակերպումը «Խոսք և հաղորդակցություն» առարկայի դասերին-----	12
Գլուխ 2	
Ուսումնական երկխոսությունների կազմակերպումը մաթեմատիկայի գործընթացում-----	14
Եզրակացություն-----	17
Գրականություն-----	19

Ներածություն

Ակնհայտ է, որ երկխոսությունը ծնվում է իբրև մարդու հաղորդակցման պահանջմունքի բավարարման հետևանք: Կրտսեր դպրոցականներն էլ, անշուշտ, ունեն այդ պահանջմունքը, որը ծնվում է նաև ուսումնական խնդիրների լուծման ժամանակ:

Ջ. Գյուլամիրյան

Մարդուն բնորոշ է, որ անկախ նրանից, թե ինչ է տեսնում և լսում, անկախ նրանից, թե ինչ է սովորում, նա պետք է ոչ միայն հաստատի նորի էությունը, այլև պարզի, թե այն ինչ կտա նրան ապագայում: Կրտսեր դպրոցական տարիքը ամենակարևոր շրջանն է անձի կայացման և զարգացման համար, այն կախված է երեխային շրջապատող ֆիզիկական և սոցիալական միջավայրից, դրանք են ընտանիք, դպրոց, ընկերներ: **Թեմայի արդիականությունը** պայմանավորված է նրանով, որ կրտսեր դպրոցական տարիքը համարվում է անձի կայացման կարևորագույն փուլերից մեկը, որի ընթացքում տեղի է ունենում անհոգ մանկությունից անցում այնպիսի մի շրջանի, երբ անհրաժեշտություն է ծագում նոր դերեր կրել, պատասխանատու լինել, տարբեր պահանջներ իրականացնել: Արդի ժամանակաշրջանում դպրոցի կարևորագույն խնդիրներից է դառնում աշակերտների ճանաչողական հետաքրքրությունների, նրանց ստեղծագործական մտածողության, ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը:

Աշխատանքի նպատակն է, ուսումնասիրել կրտսեր դպրոցականների իմացական կարողությունների և դրանց զարգացման առանձնահատկությունները: Կրթության զարգացման ներկա փուլում ուսուցչին բնորոշ է տեսության և պրակտիկայի մեջ ինչ-որ նոր բանի ինտեսնիվ որոնումը: Այսօր բավական չէ տիրապետել գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների հանրագումարին, անհրաժեշտ է ուսուցման արդյունավետությունը բարձրացնելու նոր ուղիներ գտնել: Այսօր կիրառվող մեթոդական նորամուծությունները կապված են ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդների կիրառման հետ: Ինտերակտիվ ուսուցումն առաջին հերթին ինտերակտիվ ուսուցում է, որի ընթացքում ուսուցիչն ու աշակերտը փոխազդում են:

Խնդիրներն են՝

- Ուսումնասիրել կրտսեր դպրոցականների իմացական կարողությունները դրանց զարգացման առանձնահատկությունները
- Ներկայացնել իմացական կարողությունների դերն ու կարևորությունը կրտսեր դպրոցականի կյանքում
- Ուսումնասիրել խաղային տեխնալոգիաների հայեցակարգերը

Ուսուցիչը, որքան էլ հարուստ աշխատանքային փորձ ունենա, երբեք չպետք է բավարարվի ձեռք բերածով: Նա պարտավոր է անընդհատ կատարելագործել ուսուցման մեթոդներն ու հնարները՝ ցանկալի արդյունքի հասնելու համար: Եթե ուսուցիչը նախապես պատկերացնի տվյալ դասարանի հետ անցնելիք ճանապարհի ուղղությունը, ապա կկարողանա հետաքրքիր դարձնել անգամ հաղթահարվելիք արգելքներն ու դժվարությունները:

Դասապրոցեսը կազմակերպելիս աշխատում եմ համադրել նոր մոտեցումներն իմ ունեցած և այդ համադրությունը կիրառել դասավանդման ընթացքում, որպեսզի այն ծառայի երեխաների մտածողության զարգացմանը:

Նոր մոտեցումներով անցկացրած դասը դարձնում է հետաքրքիր, աշխույժ և, անշուշտ, ավելի արդյունավետ: Երեխաները մեծ ոգևորությամբ են մասնակցում դասապրոցեսին, մտքերն արտահայտում են ազատ ու անկաշկանդ, դառնում են ավելի ինքնավստահ: Ես ամեն անգամ զարմանում եմ երեխաների ստեղծագործելու կարողությունների, նրանց հնչեցրած ինքնատիպ ու անսովոր տեսակետների վրա:

Երկխոսության ձևավորման կարևոր նախապայման է ուսուցչի և երեխաների շփումը: Այդ ընթացքում կազմակերպվում են խոսքի զարգացման ուղղված նպատակային զրույցներ, հարցուպատասխան հաշվի առնելով երեխաների տարիքային և անհատական առանձնահատկությունները, հետաքրքրություններն ու խոսքի զարգացման մակարդակը:

Մանկավարժությունը չի կարող իրեն պատկերացնել առանց ուսուցչի և աշակերտի միջև զրույցի: Օգտագործելով երկխոսության բոլոր հմայքն ու հնարավորությունները աշխարհի մասին ձեր սեփական եզակի տեսլականը կհսելու գործընթացում:

Ներկայումս ,երբ աշակերտի աշխարհը հիմնականում լցված է համակարգչի հետ հաղորդակցմամբ, նրա հնարավորությունները նեղանում են: Խոսելիս աշակերտները փորձում են դուրս գալ ուշադրության կենտրոնից, շատ լսում են, քիչ խոսում, չեն համարձակվում հարցեր տալ, նրանց կարծիքը սովորաբար արտահայտվում է երկչոտ և անվճռական:

Ուսուցման ինտերակտիվ ձևի օգտագործումը օգնում է աշակերտներն ազատվել անվճռականությունից, ավելի ակտիվորեն են մասնակցում դասերին:

ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆԸ հատուկ միջավայր է, որտեղ աշակերտները զգում են հանգիստ և հարմարավետ: Ընկերական ողջունելի մթնոլորտում աշակերտները հարստացնում են միմյանց նոր մտքերով, բացահայտում իրենց ստեղծագործական ներուժը և զարգացնում անձամբ: Դասի երկխոսությունը հատուկ հաղորդակցական մթնոլորտ է, որն օգնում է աշակերտին զարգացնել մտավոր և հուզական անհատականության գծերը:

Գլուխ 1 ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆ ՄԱՅՐԵՆԻԻ

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ

Տարրական կրթության կարևորագույն խնդիրներից է կրտսեր դպրոցականի համապիտանի ուսումնական գործունեության ձևավորումը/Պետական կրթական չափորոշիչներով ամրագրված/:Դրա մեջ հատկապես կարևորվում են հաղորդակցական կարողությունները:

Աշակերտակենտրոն ուսուցման տեխնոլոգիաների շարքում առանձնակի ուշադրության է արժանի ուսումնական երկխոսության տեխնոլոգիան:Վերջին տարիներին ձևավորված ուսուցման հումանագման և հաղորդակցական ուղղվածության միտումները միջանձնային երկխոսությունները մղում են առաջին պլան:Տվյալ տեխնոլոգիայի հիմնական նշանակությունն այն է,որ նմանատիպ հաղորդակցման ընթացքում աշակերտները դասի ժամանակ զանազան միջոցներ են որոնում իրենց մտքերն արտահայտելու,նոր արժեքների ընկալման և ամրակայման համար:Այս իմաստով երկխոսությունը դիտվում է իբրև առանձնահատուկ սոցմշակութային միջավայր, որն ստեղծում է բարենպաստ պայմաններ անձնական նոր փորձ ձեռք բերելու և մի շարք կարծրացած մտքերի վերանայման համար:Հաղորդակցման կարողությունների շարքին են դասվում ուսումնական համագործակցության պլանավորումը,հարցերի առաջադրումը,վեճերի լուծումը և սեփական կարծիքը հիմնավորելու կարողությունը:

Երկխոսությունը դասերի ժամանակ յուրատեսակ դիդակտիկ հաղորդակցական մթնոլորտ է,որն աշակերտին օգնում է ոչ միայն տիրապետել մտածողության երկխոսական միջոցին,այլև ապահովում անդրադարձը ,զարգացնում անձի ինտելեկտուալ և զգայական հատկանիշները/կայուն հետաքրքրություն,դիտողականություն, դասընկերոջ գործունեությունը վերլուծելու կարողություն և երևակայություն/: Երկխոսություն վարել նշանակում է միասին որոնել ճշմարտությունը:Երկխոսությունը մարդկանց հաղորդակցման հիմնական ձևերից մեկն է:Երկխոսության ընթացքում <<բացահայտվում է>>մարդը,ինչպես ինքն իր համար,այնպես էլ՝ դիմացինի: Անհնար է պատկերացնել նաև ուսուցման գործընթացն առանց երկխոսությունների:

Ուսուցման հաջողության կարևոր պայմաններից մեկն էլ խոխոգործունեությունն ու մասնակիցների շփումն է: Սա է պատճառը, որ ուսումնական երկխոսությունը կարելի է համարել ուսուցման կարևոր մեթոդներից մեկը: Բարձր է գնահատվում այն ուսուցիչների կարողությունները, որոնց հաջողվում է կազմակերպել ճանաչողության կոլեկտիվ գործընթացը: Այս դեպքում պարտադրված, ձանձրալի գործունեությունը փոխարինվում է ճանաչողության գրավիչ կոլեկտիվ գործընթացով: Ուսուցչի զինանոցում հատուկ տեղ են զբաղեցնում հարցերը: Արդյունավետ են այն հարցերը, որոնց պատասխանելիս աշակերտի մեջ արթնանում է մտածելու ցանկություն: Հաջողված հարցն աշակերտին խթանում է աշխատելու համագործակցային խմբում: Նշենք նաև, որ նախապատվություն տրվում է այն հարցերին, որոնց կապակցությամբ աշակերտներից պահանջվում են պատասխանի տարբերակներ, նյութի ազատ ձևափոխման հնարավորություն, ուսումնական առաջադրանքի վերլուծության այնպիսի դիտանկյունների առաջադրում, որոնք առավել մոտ են երեխաներին: Նախընտրելի են բաց հարցերը, որոնք խթանում են մտածողությանը: Հայտնի է, որ բաց հարցերը միանշանակ պատասխան չեն ենթադրում, այլ պահանջում են մեկնաբանություն դատողական աշխատանք: Նմանատիպ հարցերը սովորաբար սկսվում են ինչու, ինչպես բառերով, ինչը ենթադրում է ծավալուն և ազատ պատասխաններ: Բաց հարցեր տրվում են լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու կամ գրուցակցի դիրքորոշումը ճշգրտելու նպատակով:

Բաց հարցերը նպաստում են`

.Ծավալուն, մանրամասն պատասխաններ ստանալուն

.Հարցի վերաբերյալ տարբեր կարծիքների և գնահատումների արտահայտմանը

.Իմացածի աստիճանի ստուգմանը և ճշտմանը:

Երկխոսություն կազմակերպելիս պետք է պահպանվի որոշակի փուլերի հաջորդականություն. հարց առաջադրել, լսել աշակերտին` չշտապել գնահատել պատասխանը` լսելով նաև այլ աշակերտների կարծիքները: Առավել օգտակար կլինի քննարկել աշակերտների արտահայտած մտքերը` հնարավորինս սրելով դրանց միջև ծագած հակասությունները: Երկխոսության մեջ ընդգրկել բոլոր աշակերտներին:

Երկխոսությունն վարելու կանոններն աշակերտների միջավայրում ձևավորվում են աստիճանաբար, համակարգված աշխատանքի ընթացքում: Դրանք կարող են մեծ պաստառի տեսքով ցուցադրել դասարանում կամ: Կանոնների 1 նմուշօրինակ.

.Չի կարելի խոսել բոլորով միասին:

.Երկխոսության ընթացքում պետք է նայել զրուցակցի դեմքին:

.Խոսողի մտքերին կարելի է արձագանքել շարժումներով կամ նշաններով:

.Համաձայնելով դիմացինի կարծիքին կամ առարկելով՝ նրա խոսքը պետք է լսել մինչև վերջ:

.Հարկավոր է հարգանք դրսևորել խոսողի նկատմամբ և նրա խոսքը լսել մինչև վերջ:

.Բացառվում են ծաղրանքը, ոչ բարեհաճ ու վիրավորական մեկնաբանությունները: Ուսուցչի՝ իբրև ուսումնական երկխոսության ղեկավարի համար ևս նախատեսվում են որոշակի կանոններ:

.Ոչ մի ռեպլիկ առանց պատասխանի չպետք է թողնել:

.Ուսումնական երկխոսությանը հարկավոր է տրամադրել խիստ սահմանափակ ժամանակ:

.Անհրաժեշտ է խթանել աշակերտների ակտիվությունը, խրախուսել նրանց կառուցողական մասնակցությունը երկխոսությանը:

.Հարկավոր է ապահովել պայմաններ՝ աշակերտների կարծիքների և մտքերի հստակ ու ամբողջական արտահայտման համար:

Լիարժեք երկխոսություն ապահովելու համար դասարանում պետք է տիրի հոգեբանական բարենպաստ մթնոլորտ: Երկխոսության կայացման համար անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչը ևս տիրապետի որոշակի կարողությունների, որոնք կարելի է բաժանել երկու խմբի:

Առաջին խմբին դասվում են այն կարողությունները, որոնք անհրաժեշտ են ուսուցչին՝ ուսումնական երկխոսության պլանավորման և նախապատրաստման համար: Դրանցից են.

.Ուսումնական նյութի ընտրություն՝ աշակերտի սուբյեկտիվ փորձի հաշվառմամբ:

.Քննարկման համար անհրաժեշտ հանգուցային հարցերի առանձնացում:

.Ուսուցիչ-աշակերտ և աշակերտ-աշակերտ հաղորդակցման մոդելի/սմուշօրինակ/ նախագծում:

.Երկխոսական փոխգործունեության օժանդակող դիդակտիկ նյութերի ընտրություն:

Կարողությունների մյուս խումբն անհրաժեշտ է երկխոսության բուն ընթացքի համար.

.Աշխատել աշակերտի սուբյեկտիվ փորձի հաշվառումով:

.Խուսափել աշակերտների գործունեության մասին բացասական դատողություններ ընթացքից:

.Ամփոփել ու ընդհանրացնել աշակերտների հայտնած կարծիքները՝ տալով դրանց գիտական բնույթ:

Ուսուցման գործընթացում, պետք չէ մտածել, որ ուսուցիչը պարտավոր է նահանջել հետին պլան՝ թույլատրելով երեխաներին ասել ամեն ինչ: Ուսումնական երկխոսության իրավիճակներում ուսուցչի դերն ավելի է կարևորվում: Մա շփման ոչ միայն ձև, այլև միջոց է, որի ընթացքում կարևորը ոչ թե տեղեկատվության փոխանցումն է, այլ հիմնախնդրի վերլուծությունը և համապատասխան դատողություններ անելը:

Երկխոսության ընթացքում իրականանում են մարդկային հարաբերությունների ուշագրավ ու յուրօրինակ դրսևորումներ՝ փոխադարձ ապրումակցում, փորձի հարստացում և ստեղծագործական համագործակցություն: Աշակերտները տիրապետում են տարբեր մակարդակներով այն վարելու կարողություններին:

Առաջին: Անձնային մակարդակ, երբ երկխոսությունը կայանում է իբրև շփում սեփական եսի ինքն իր և իր բանականության հետ:

Երկրորդ: Միջանձնային մակարդակ, երբ երկխոսությունն ընկալվում իբրև որակապես տարբեր արժեքի մակարդակ և իմացական դիրքորոշումներ կրողներ փոխգործունեություն/ես և ուրիշները/:

Երրորդ: Բազմախոսություն: Համաժամանակյա բազմանդամ զրույց, որը կայանում է 5-7 հոգուց կազմված փոքր խմբերով՝ որևէ հարց քննարկելու նպատակով:

Գլուխ 1.1 Երկխոսության տեսակները և դրանց բնութագրումը

Անձնային որակների զարգացման առումով, պայմանավորված երկխոսության դերով, առանձնացվում են երկխոսության հետևյալ տեսակները, որոնք միմյանցից տարբերվում են վստահության, փոխըմբռնման մակարդակներով:

Երկխոսության տեսակները Բնութագրիչներ

Դրդապատճառային

Արտացոլում է մասնակիցների հետաքրքրությունը թեմայի, շփման երկխոսական ձևի նկատմամբ:

Քննադատական-

Բնութագրում է երկխոսության բովանդակության

Վերլուծական

քննադատաբար իմաստավորումը, ցանկացած

Խնդրի վարկածային դիտարկումը:

Բախումային-

Առանձնանում է հինախնդրի նկատմամբ անձի

Վիճահարույց

վերաբերմունքի հակասություններով:

Ինքնաներկայացման Անձը ցուցադրում է իրեն՝ իր նկարագրին շահեկան դիրքորոշմամբ:

Ինքնավար Ներքին երկխոսություն, որն արտահայտում է անձի պաշտպանական ռեակցիայի դրսևորումը:

Անդրադարձային Ցույց է տալիս անձի կարողությունը՝ ինքնավերլուծություն կատարլու հարցում:

Ինքնիրացման Բնութագրվում է անձի ինքնահաստատման, ինքնաբացահայտման պահերով:

Ստեղծագործական Առանձնացնում է անձի արժեքային որոնումները:

Հոգևոր Արտահայտում է խորքային ներթափանցում միմյանց ներաշխարհի մեջ:

Դաս-երկխոսություն կազմակերպելիս հարկավոր է նկատի ունենալ, որ այն կարող է լինել երկու տեսակի՝ տեղեկատվական /երբ ընկալման գործընթացի ժամանակ յուրաքանչյուր զուգընկեր ստանում է նոր տեղեկատվություն/ և մեկնողական բնույթի/երբ երկխոսության ընթացքում մտքեր են փոխանակվու, մեկնաբանություն և

գնահատականներ են տրվում գույգերից յուրաքանչյուրին հայտնի փաստերի կապակցությամբ/:

Տեղեկատվական երկխոսությունը հիմնականում կիրառվում է նոր գիտելիքների ձեռքբերման գործընթացում, իսկ մեկնողական երկխոսությունը կարող է ներառվել ցանկացած դասի կառուցվածքի մեջ/տնային աշխատանքների ստուգման, նոր գիտելիքների ամրակայման, արդյունքների ամփոփման և այլ աշխատանքների ժամանակ/:

Գլուխ 1.2 Երկխոսության կազմակերպումը

<<Խոսք և հաղորդակցություն>> առարկայի դասերին

Ուսումնական գործընթացում մեկնողական երկխոսության կազմակերպման նպատակներից մեկը աշակերտների ուսումնագիտական խոսքի զարգացումն է, գիտական տեղեկատվության իմաստավորումը՝ համապատասխան եզրույթների գործածությամբ:

<<Խոսք և հաղորդակցություն>> առարկայի դասերի թեմաների կապակցությամբ պետք է օգտագործել այնպիսի վարժություններ, որոնք կարող են նպաստել երկխոսության բովանդակության հարստացմանը: Դրանք են՝

Վարժություն 1. Դասերի ընթացքում ուսուցչի խոսքը պետք է մոտենա գիտականին, այսինքն՝ այն լինելու է ուսումնագիտական: Այդպիսի բառապաշարում ներառվում են տարբեր եզրույթներ՝ հատուկ գիտաբառեր, որոնք օգտագործվում են որոշակի երևույթներ, առարկաներ, գործընթացներ անվանելու և բնութագրելու նպատակով: Դրանցից են՝

Հաղորդակցվող-նա ով շփման մեջ է մտնում/զրուցակից, շփման գույքներ, խոսակից/:

Հաղորդակցական մտադրություն/խնդիր, նպատակ/-համոզել, կարեկցանք առաջաց-

նել, ապրումակցել :

Հաղորդակցական շփում, առնչություն-կապ, համաձայնություն շփման մեջ:

Կազմել մեկական նախադասություն՝ գործածելով այս եզրույթներ:

Վարժություն 2: Պահանջներ, որ հաղորդակցության հարցում ներկայացրել է ժողովուրդն իր առած-ասացվածքների միջոցով:

.Շա՛տ լսիր, քի՛չ խոսիր:

.Խոսք կա՛ սարի գագաթն է հանում, խոսք կա՛ սարից ցած է գցում:

.Աշխարհի շինողն ու քանդողը լեզուն է:

.Երբ համոզված չես, որ խոսքդ բանի տեղ կանցնի, լավ է՝ չխոսես:

.Երգ շատ գիտեմ, բայց ձայն չունեմ, որերգեմ:

.Խոսքի վերջը սկզբից է երևում:

Նմանատիպ վարժությունները խոսում են այն մասին, որ ուսուցողական երկխոսության գործընթացում աշակերտների մեջ ձևավորվում են անհրաժեշտ կարողություններ.

1. Սկսել երկխոսությունը:

2. Կարողանալ համառոտ մտքի միջոցով արտահայտել հիմնահարցը և զրուցակցից ակնկալել համապատասխան տեղեկատվություն:

3. Լսել զրուցակցին:

4. Զրուցակցի կարծիքի վերաբերմամբ օգտագործել բարեկրթություն և հարգանք արտահայտող լեզվական միջոցներ:

5. Երկխոսության ընթացքում դրսևորել իր ազեկվածություն:

6. Հաստատել հաղորդակցական շփում:

Գլուխ 2

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ

Տարրական կրթության ծրագրի <<Մաթեմատիկա>> ուսումնական բնագավառի ենթակետերում մասնավորապես ասված է. <<Սովորողը պետք է կարողանա իր սեփական մտքերը հստակ ձևակերպել, ուրիշի մտքերը հասկանալ ու կարևորել, տրամաբանված դատողություններ անել, տարբեր իրավիճակներում արագ կողմնորոշվել, հարցեր ձևակերպել, բանավիճել>>:

Աշակերտն այս պահանջները կարող է իրացնել միայն փոխգործակցության միջավայրում և մարդկանց հետ շփումներով: Կրտսեր դպրոցական տարիքում հարկավոր է օգնել երեխային՝ տիրապետելու շփման ձևերին, և մասնակցելու ցանկացած երկխոսության, որը ոչ թե սուկ կենցաղային – իրավիճակային զրույց է, այլ կոնկրետ համատեքստից բխող մտքերի տրամաբանական փոխանակում:

Դեռևս նախադպրոցական տարիքից երեխաները ձեռք են բերում իրենց հասակակիցների հետ շփվելու որոշակի փորձ/հատկապես խաղային գործունեության մեջ/: Սակայն նրանք դժվարանում են որևէ երևույթի վերաբերյալ արտահայտել իրենց վերաբերմունքը կամ լսել ու ընդունել խոսակցի կարծիքը: Առաջին դասարանցիների միջավայրում ուսումնական երկխոսություն իրականացնելու կարողությունը պարտավոր է սերմանել ուսուցիչը. ապահովել նրանց միջև շփում և մտքերի պարզ փոփոխանակում՝ կիրառելով փոխներգործուն մեթոդներ:

Զրույցի միջոցով հնարավոր է պարզել աշակերտի՝ կոնկրետ գիտելիքների յուրացման փաստը: Մինչդեռ կուլեկտիվ ուսուցման ժամանակ ուսումնական երկխոսության միջոցով նոր գիտելիք է մատուցվում, կատարվում են նոր բացահայտումներ, լուծվում է որևէ ուսումնական խնդիր, հստակեցվում է այդ խնդրի կատարման քայլաշարը:

Ժամանակակից պայմաններում երկխոսությունը միայն տեղեկատվության կամ մտքերի պարզ փոխանցում չէ: Այսօր երկխոսությունը մանկավարժի և սովորողի

փոխադարձկապն է,որը պատասխանատու է հանրակրթության ոլորտում սուբյեկտների միջև հարաբերությունների ստեղծման համար:Երկխոսության բնորոշ գիծը նպատակաուղղված գաղափարների,մտքերի,դատողությունների փոխանակումն էճշմարտությունը որոնելու ճանապարհին:

Պայմանականորեն տարբերակվում է երկխոսության երկու տեսակ՝ դրդող և առաջմղող:

Դրդող երկխոսության միջոցով վերեն հանվում խնդիրը,հարցը,դժվարությունը:Այդ ընթացքում տրվում են հետևյալ բնույթի հարցեր.<<Դուք կարողացա՞ք կատարել առաջադրանքը>>,<<Որտե՞ղ հանդիպեցիք դժվարություն>>,<<Ինչո՞վ էր այս առաջադրանքը նման նախորդին>> և այլն:

Առաջ մղող երկխոսությունն աշակերտներին մղում է դեպի նոր գիտելիքի աղբյուր,գործողությունների նոր ձևերի հայտնաբերում:Հարցեր.<<Ի՞նչ նկատեցիք>>,<<Ի՞նչ կարող եք ասել այս առաջադրանքի վերաբերյալ>>:

Աշակերտները արտահայտվում են :ՌԻսուցիչն ուշադիր լսում է նրանց, նշակետ բռնում հնչած հետաքրքիր տարբերակներից մեկի վրա և զարգացնում այն:

Բերենք մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում կիրառվող երկխոսության օրինակ.

Թեմա-<<Խնդիրը և դրա բաղկացուցիչ մասերը>>

Ուս.-Երեխանե՛ր,լսե՛ք հետևյալ նախադասությունը.

Անին ուներ 3 փուչիկ,իսկ Արան՝2:

Կարո՞ղ եք ասել,որ սա խնդիր է:

_Այո՛,այստեղ ասվում է,որ Անին ուներ 3 փուչիկ,իսկ Արան՝2:Դա նշանակում է ,որ կա ընդամենը 5 փուչիկ:

-Իսկ ես կարծում եմ ,որ սա խնդիր չէ,քանի որ չի ասվում ,թե ինչ պետք է անել փուչիկների հետ:

-Հասկացա՛սա խնդիր չէ,որովհետև հարց չունի:

ՈՒս.-Իսկ կարելի՞ է իմ առաջարկած տեքստը դարձնել խնդիր:

-Հարկավոր է հարց մտածել:

ՈՒս.-Դե՛,մտածե՛ք:

-Քանի՞ փուլիկ ունեն Անին և Արան միասին:

-Անիի փուլիկները քանիսո՞վ էին ավել Արայի փուլիկներից:

ՈՒս.-Երեխանե՛ր,ի՞նչ նոր բան իմացանք խնդրի մասին:

_Խնդիրը պետք է անպայման հարց ունենա:

-Խնդրում պետք է ասվի ,թե ինչն է հարկավոր գտնել:

ՈՒսուցիչը պարտավոր է օգնել աշակերտներին՝ինքնուրույն ձեռք բերելու գիտելիքներ ,աշակերտների հետ միասին լուծելու առաջադրված խնդիրները:Այսինքն՝նա պետք է այնպես կազմակերպի ուսումնական գործընթացը,որ աշակերտը լինի ոչ թե պասիվ ունկնդիր,այլ գործուն և նախաձեռնող մասնակից:

Եզրակացություն

Հետազոտողի առաջ չի կարելի հարցերը քննված և վերջնական ձևակերպմամբ դնել, այլ քննարկելիք խնդիրը պետք է վստահել հետազոտողի անձնական աշխատանքին:

Գ.Էդիլյան

Երկխոսության տարրերի օգնությամբ սովորելը, որը ես օգտագործում եմ դասերի ընթացքում, հնարավորություն է տալիս աշակերտներին ընկալել ուսումնասիրվող նյութը և յուրացնել այն ավելի խոր իմաստաբանական մակարդակում:

Իմ բոլոր դասերին օգտագործում եմ խմբային աշխատանք և ակտիվ երկխոսություն: Աշակերտների հետ միասին ես ակտիվորեն մասնակցում եմ քննարկմանը և, անհրաժեշտության դեպքում, ուղղում և ուղղորդում աշակերտների մտքերը: Միևնույն ժամանակ, ես ինքս նշում եմ, թե ինչպիսի օգնության կարիք ունի այս խումբը, որտեղ հնարավոր է տեղեկություն ստանալ: Այս աշխատանքը, ինչպես ինքս նշեցի, թույլ է տալիս ավելի լավ ճանաչել երեխաներին, հասկանալ, թե ինչպիսի օգնության կարիք ունեն նրանք, սովորեցնում է սովորողների մտքերը ճիշտ ուղղությամբ ուղղել:

Ես եկա այն եզրակացության, որ դասից դաս երեխաներն ավելի լավ են կարողանում արտահայտել իրենց մտքերը, նրանք աստիճանաբար ավելի տեղեկություն են ձեռք բերում տվյալ թեմայի վերաբերյալ: Դասի ընթացքում հարցերը բարձրացնում են աշակերտների մտավոր գործունեությունը, թույլ են տալիս բոլորին խոսել: Հարցերը խթանում են երեխային մտածել, վերլուծել, ընտրել պատասխանների տարբերակները, ապացուցել, ինչպես նաև հնարավորություն տալ աշակերտներին մասնակցել քննարկմանը:

Վերլուծելով դասերս, հետևում եմ աշակերտների հետևյալ նվաճումներին. կտարելագործվում գույգրնկերոջ համար կրթական նյութը վերարտադրելու, նրան լսելու, նրան

բացատրելու ունակություն ,նկատվում է սեփական ,այլ ոչ գրքային օրինակ բերելու միտումով:

Երկխոսությունը օգնում է աշակերտներին սովորել լսել միմյանց,լրացնել տեղեկատվությունը և վերլուծել այն:

Ինտերակտիվ ուսուցման հիմնական արժեքն այն է,որ այն թույլ է տալիս կառավարել սովորողների ճանաչողական գործունեությունը:Երկխոսության ուսուցումը նպաստում է աշակերտների մոտ նոր տիպի մտածողության ձևավորմանը,դաստիարակել ակտիվ,ստեղծագործ,անկախ մտածելու ունակ, որոշումներ կայացնելու համարձակ,աշակերտների ինքնակրթության ձգտմամբ:

- Կարևոր է երեխայի մոտ նախապես ձևավորել որոշակի դիրքորոշում դպրոցական դառնալու, դպրոցում սովորելու նկատմամբ
- Դպրոցում սովորելու համար երեխայից պահաջվում է մտավոր, հուզական և սոցիալական զարգացվածության որոշակի մակարդակ
- գիտական հասկացությունների ձևավորման գործընթացում զարգանում են երեխայի մտածողության բոլոր գործընթացները
- ուսումնական գործընթացը կազմակերպելիս պետք է կիրառել շարժողական խաղեր

Գործնականում օգտագործելով երկխոսության ուսուցման տեխնոլոգիան՝ես համոզվեցի,որ օպտիմալ մանկավարժական փոխազդեցության հիման վրա կազմակերպված դասը ունի մի շարք առավելություններ:

- Դասընթացի ընթացքը աշակերտներին պատրաստում է արդյունավետ աշխատանքի ,ապահովում է ամբողջ դասարանի զբաղվածությունը :
- Դասի նյութը յուրացվում են բոլոր աշակերտների կադմից:
- Դասերին տիրում է համագործակցության և համաստեղծման մթնոլորտը:

Գրականություն

1. Ջ.Գյուլամիրյան, Հայոց լեզվի տարրական ուսուցման մեթոդիկա
2. Գ.Թերզյան, Հ.Խաչատրյան, Խոսք և հաղորդակցության
3. Կ.Թորոսյան, Ուսումնական երկխոսության տեխնոլոգիան մայրենիի ուսուցման գործընթացում
4. Ս.Սարգսյան, Յուրօրինակ առաջադրանքներ մաթեմատիկայից

